

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ylimääräisen taiteilijaeläkkeen perusteella myönnettävistä perhe-eläkkeistä

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ylimääräisen taiteilijaeläkkeen perusteella myönnettävistä perhe-eläkkeistä (HE 58/2017 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- sivistysvaliokunta SiVL 12/2017 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ylijohtaja Riitta Kaivosoja, opetus- ja kulttuuriministeriö
- lakiasianpäälikkö Jussi-Pekka Rantanen, Keva

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Taiteen edistämiskeskus

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki ylimääräisen taiteilijaeläkkeen perusteella myönnettävistä perhe-eläkkeistä. Samalla ylimääräisiin taiteilijaeläkkeisiin liittyvistä ylimääräisistä perhe-eläkkeistä annettu valtioneuvoston päätös kumottaisiin. Esitys liittyy ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä annettuun lakiin, joka tuli voimaan vuonna 2016.

Ehdotettu sääntely vastaisi julkisten alojen eläkelain perhe-eläkkeitä koskevia säännöksiä. Lisäksi siinä otettaisiin huomioon eräitä soveltamiskäytännössä syntyneitä erityispiirteitä.

Perhe-eläkkeitä koskeva toimeenpano annettaisiin Kevalle.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

Valiokunnan mietintö StVM 7/2017 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta pitää asianmukaisena, että ylimääräiseen taiteilijaeläkkeeseen perustuvasta perhe-eläkkeestä ehdotetaan säädettäväksi lailla. Eläkkeet on vuodesta 1974 alkaen myönnetty valtioneuvoston päätöksen nojalla. Aiemmin on jo vastaavalla tavalla saatettu lain tasolle sekä ylimääräistä taiteilijaeläkettä että ylimääräistä urheilijaeläkettä koskeva sääntely.

Ylimääräinen taiteilijaeläke ei oikeudelliselta luonteeltaan ole ansioeläke eikä maksuihin tai säästöihin perustuva eläke, vaan se myönnetään tunnustuksena ansiokkaasta taiteellisesta urasta. Taiteilijaeläke on harkinnanvarainen etuus, joka rahoitetaan valtion varoista. Perhe-eläkkeen myöntämiseen ei sen sijaan sisälly jatkossa harkintaa. Ylimääräistä taiteilijaeläkettä saavan leskelle tai lapselle syntyy oikeus perhe-eläkkeeseen, kun laissa säädetyt edellytykset täyttyvät.

Esityksessä on pyritty yhdenmukaistamaan perhe-eläkettä lakisääteiseen julkisen alan perhe-eläkkeeseen. Leskelle perhe-eläkkeen määrä on puolet taiteilijaeläkkeestä, jos hänellä ei ole huollettavanaan lapsia tai jos lapsia on vain yksi. Mikäli leski on yksinään perhe-eläkkeen saaja, hänellä ei ole oikeutta eläkkeeseen, jos hänen työeläketulonsa sekä ansiotulonsa ylittävät ylimääräisen taiteilijaeläkkeen määrän eli tällä hetkellä 1 330 euroa. Tuloraja ei koske leskiä, joilla on edunjäntäjän kanssa yhteisiä huollettavia.

Sivistysvaliokunta on lausunnossaan esittänyt, että sosiaali- ja terveysvaliokunta arvioi edellä mainitun tulorajan tarpeellisuuden ottaen huomioon sen, että nykyisessä myöntämiskäytännössä on tosiasiaassa noudatettu 2 000 euron tulorajaa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että lakisääteisissä työeläkkeissä perhe-eläke yhteensovitetaan muiden tulojen — myös kansaneläkkeen — kanssa. Tuloraja, jonka jälkeen ei enää saa kansaneläkettä, on vajaat 1 300 euroa. Sen sijaan taiteilijaeläkkeessä ja siihen perustuvassa perhe-eläkkeessä kansaneläkettä ei oteta lainkaan tulona huomioon. Valiokunta ei, järjestelmien yhdenmukaistamistavoitteeseen nähden, pidä tarkoituksenmukaisena nostaa perhe-eläkkeeseen oikeuttavaa tulorajaa.

Valiokunta toteaa, ettei esityksellä ole vaikutusta vuosittain myönnettävien taiteilijaeläkkeiden lukumäärään. Niiden määrä on edelleen riippuvainen valtion talousarvioon tarkoitusta varten otetun määrärahan suuruudesta. Tällä hetkellä eläkkeitä on maksussa hieman yli tuhannelle taiteilijalle. Harkinnanvaraisen eläkkeen merkitys on suuri erityisesti niille ansioituneille taiteilijoille, joiden tulot ovat uran aikana muodostuneet satunnaisista tuloista. Heillä työ- tai yrittäjätuloihin perustuva lakisääteinen eläketurva jää hyvin alhaiseksi. Vakinaisten työsuhteiden vähentyminen luovilla aloilla lisää tulevaisuudessa tällaisten henkilöiden määrää ja samalla kasvattaa tarvetta harkinnanvaraisiin eläkkeisiin. Valiokunta on aiemmin myös todennut, että jatkossa on edelleen kiinnitettävä huomiota taiteilijoiden sekä muiden itsensä työllistävien toimeentulomahdollisuuksien kehittämiseen ja sosiaaliturvajärjestelmän rakentamiseen siten, että turvan kerryttäminen ilman kannustinloukkua on mahdollista (StVM 1/2016 vp).

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Valiokunnan mietintö StVM 7/2017 vp

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 58/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 5.10.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Pekka Puska kesk
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Vesa-Matti Saarakkala si
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Martti Talja kesk
varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää